

להשיב בן לברט נביר סודות חרט
 אשר דרך ירט והכבוד הרעים .
 והנני תלמידים צעיר מעשה ידם
 וחרפת האדם ורימת תולעים .
 השיבותי מלים לוישר ההתולים
 וצהלי בת גלים ודלים עם שועים .
 בהרם המכשול חור בל עוד ימשול
 ונם תשלו שול למים הרעים .

ולשון עלנים תמהר לדבר צחות , או ידלג כאל
 פסח ותרוץ לשון אלם וגו' ולא ילמדו איש את
 רעהו ואיש את אדויו לאמר דעו את יי' כי כולם
 ידעו אותי מקמנם ועד גדולם נאם יי' כי אסלה
 לעונם ולחשאתם לא אנוכר עוד ופדויו יי' ישוּבון
 ובאו ציון ברינה , שמחה עולם על ראשם ששון
 ושמחה , ישיגו וגסו יגון ואנחה .

ותאבו ושמעתם ותינקו ושבעתם ערב וידעתם ובקר נושעים .

[ע"כ נמצא בתשובים]

נשלמו תשובות דונש והכרעות רבינו תם .

הערות על מנחם ודונש ור"ת

מאת החכם רי"ל דוקעס איש פרעסבורג .

עם תשובות מאת המסריך .

האשה ללקוט מן הארץ כל תבן וכל
 קש לאכול וכל אשר חמצא בדומן
 הבהמות ואין כל , ע"כ . ועוד יש
 להעיר כי כבר נזכר יוספון בפרוש ס'
 יצירה לר' דונש בן תמים , הנמצא
 בכ"י באוצרות ספרי פאריז , והפירוש
 הזה נזכר מר' אברהם אבואלעפיא
 בהקדמת פירושו לספר יצירה הנקרא
 אוצר ערך גנוז .

קט . ערך כפיים וקסר עץ הוא : מלשון
 וקשרי חרצה דניאל ה' , כלומר קשר
 וקשרי האלנוה הם הענפים ;

קעא . שדר : מה שנוכר פה מהמתורגמן
 כבר נמצא ברד"ק על דניאל (בסוף
 השרשים) ולפניו היה הנוסחא כ"כ
 בפרקי אבות השתדל להיות איש :
 ובאמת אין צורך להלוקח , כי ב"כ בלשון
 אשכנזי אומרים Sich anschicken
 וכמהו ויכלו לומר השתדל מן שרש
 שדר אשר ענינו שלח בלשון ארמי .

קעג . (בסוף מחלקה ד) כמפרש ומלח וגו' .
 נראה כי רמז על סדוק כאשר יפרש
 השוהה לשהות (עיין ערך מלח חבל) :

מנחם

דף יא . כפי שאת , צ"ל כפי שארית ז .
 עך אב , שינויי פתרון צ"ל שנויי
 פתרון ב .

טו . עך אדם . המלות "ידוע האדם
 נפרם הבראו ומקודש בפרם צורחו"
 נזכרו מר"י חיוג בהקדמתו לספר
 הגוז בלי הזכיר שם המחבר . ומה
 נראה כי מלת יצירתו הנזכרת היקין
 אידה מעתיק שהוא שיבוש .

יז . בסוף הדף , שאת המלה צ"ל שואת
 המלה ג .

יח . עך אהיה , לא יתכן להיות צ"ל
 להיות 4 .

לז . איש נשתוללו כמו אשתוללו , צ"ל או
 נשתוללו . ויכל גם כן להיות ולא
 אשתוללו 5 .

נב . אשר ספרי אבנים , צ"ל אבניו .

סז . ערך דמן . דברי יוספון כאשר
 הם לשנינו היום אינם עולים בקנה
 אחד עם הרברים אשר נזכרו על שמו
 ממנחם או איתו מעתיק קדמון . והא
 דך דברי יוספון פרק צ"ג : ותהל

אחד , להיות פתח איט מוכיז נוסח דברי יוספון , רק
 מלה דומן לברה , והשאר הוא נוסף לבאור מאת מנחם
 עצמו . 7) מפרש הוא שם החמר ונרדף לשמות מ ל ח
 וחזר בל הגלים עמי .
 8) לא על השדקן אות מניחה רק על חלוקת אות .

1) כפי שאת ט' כפי היכולת , ושארית לא יתכן .
 2) אין בין שנויי ושנויי מאוס . 3) כפי שאת המלה ,
 ט' כפי אשר חסבול המלה . 4) צ"ל להיות ותחלה הת'
 בה"א . 5) יתכן כי שתי המלות יתוות . 6) לא ידעתי
 מאין הוציאו לו החכם דוקעס לאמר כי אינם עולים בקנה

ר"ת

דף יד. האו חומר, נ"ל כי יחסרו פה המלות כחוא מכמר ישע"י נא. המחבר יאמר כי יחסר אות לפעמים כמו ראם ורים, חאו וחוא. עיין מנחם ערך זל 8.

כה. בשליתתה. ושניהם שינם מנחם וגו' כלומר גם לשון המסנה וגם לשון אונקלס אשר יזכיר לפני זה. כי דונש לא השיג על מלת כליות.

לד. נוף. ויש מהפותרים נפה גובה מן הזנף [?], אולי צ"ל יפה נוף (9).

מב. ספי אל ספוא, צ"ל ספו.

על אדות הברעות ר"ת יש להעיר כי החכם ר' יוסף קמחי (אבי הרד"ק) זכור אותם בפירושו כ"י על משלי (כ"י באוצרות אוקספורד), וגם ר' משה מאנגלמירא יזכיר אותה בספרו ספר הש"ס (באוצרות עיר הנ"ל). וזכור ג"כ מר' שמשון בשרשיו כ"י ביד החכם ר' אברהם גייגר כ"י (עיין דבריו על הספר הזה במחבר' עתות שלו חלק ה' דף הכ"ד), וגם בגליון כ"י אחד באוצרות אוקספורד נמצאו כמה דברים מועתקים מהכרעות.

ואודות ר' אברהם הבבלי הזכור בהכרעות ר"ת (ערך נגרותי, היעזוב, שירתך), חשבתי בראשונה כי הוא הראב"ע, אח"כ מצאתי כי הראב"ע עצמו בשטתו האחרת על בראשית (כ"י בעיר אוקספורד) זכירו, ואציג לפניך דבריו, והיו לאותות. ור' יהודה בן בלעם אמר כי שעם והיו לאותות על הכמה המלות כמו ומאותות השמים אל החתו (ירמיה י ב), ואחד מן הגאונים אמר כי שעם לאותות על קדרות הלבנה בצל הארץ והשמש נמחשך הלבנה. ור' אברהם הבבלי אמר כי לאותות כעמידת השמש ושוב הצל אהרנית. וזה גם הוא אומר כי למ ועדים על מועדי השם המוקדשים. עכ"ל. [מלבי הערות האלה העיר החכם הנ"ל על איזה סעות הדפוס].

מלת תוא הזכורה בדברי ר"ת אין ספק כי היא מן הכתוב כחוא מכמר. והרבה פעמים נמצאו מילים בידות כאלה בפי שלשת המדקדקים אשר לפנינו, (9) נכון כאשר נרמס וסורשו מנרת הזנף שהוא לשון גובה. (10) המנוזרות נזר מלשון נזר, כי התנן הם

דונש

דף א. השור הב' זוכר מר' יונה בן גנאה' גם המיור הה' זוכר מהנ"ל: שורד"ד. וכן יאמר ר' משה בן עזרא באחד משיריו: ויש ישן עלי מסות הנחה חעיריה לעת בקר תשואות.

ב. מפורד בשור נ"ה, עיין צ"ל נחל קדומים דף נה השהה מ.

הקדמה. אבות המבטא המה התנועות לא הבנינים, כי דונש לא ידע מהם: אותיות המנוזרות צ"ל המנוזרות והמה התנין שעל האותיות. עיין נחל קדומים 10:

יז. תשובת כלבה. ואציג לפניך פה ג"כ דברי רבינו חננאל אשר נזכרו בפירו' ר' מנחם בר שמעון (אשר ממנו נתתי דונמאו' במחבר' עתות ליפירשור כלאשש דעס אריתנסס משנת תר"ח דף רת וגו') וז"ל ר"ח. פירש זה הפסוק בענין תימה והשעם אמרתי בלבי בעבור זאת המלה הבלה התעשה זאת נאויסם אחרי שהיא בלה וטפלה והנה הרבר הפך מחשבותי. עכ"ל.

לח. תשובת פארוך. עיין שרשים לרד"ק שרש פאר שמביא בשם ר' קמחי סיוע לדונש. והאמת אחר 11.

מח. תשובת אסופות. וכאשר הפיפיות צ"ל הדימות 12.

נב. הגהת ר' רפאל נכונה 13.

פח. תשובת ערק, ר' מנחם בן שלמה בספרו אבן בוחן הלך בעקבות דונש וז"ל שם: ערק ענין גדין שבגוף כמשמעו בלשון ערבות כאומר ועורקי לא ישכבון.

נזר על ראש האות. (11) דברי רד"ק תמצא בשליפות בהערה רע"א במחברת, ע"כ לא שתייה פעמים. (12) הפיפיות כחוב בג' הניסחאות וכן נכון, ואין מקום להדימות. (13) בעיני לא נמנה, ויכיעו וילתי. המעריך.

תקונים והוספות למחברת מנחם
מאת החכם ר' רפאל קירכהיים מפרנקפורט די מיין.

בר. דף פ, ולא ברה אחס לחם, צ"ל ולא ברא באלף, כמו שמביאו בפתיחתו צד ח' ומה שהוא בספרינו בה"א שיעה כי כל ברא באלף על פי המסורה חוץ מן ה'.

ברך. החכם המוציא לאור הגיה הפסוק תנה לי ברכה והרפים הנה לי ברכה ותנה נפלא מאד כי בכל ההזתקות כתוב תנה תחת תנה, ויותר יש להשתומם על החכם המבאר, איך לא ראה הפסוק ביהושע שיש אשר כתוב שם תנה לי ברכה (ז).

גד. דף נג, "ויחנך להיות מנורת מגדים" וכן כתב ר' מנחם בר שלמה באבן בוזן, אשר היה פה גם לפני המבאר, בערך גדי ומנורתם וממנד תבואת שמש ומנורות נחן, ולא חבשל גדי בפרשה שמות הסמך לראשיה בכורי וגו' פחר על נגדיו פירות ושני ה' צווא"ן האחרים פחר אחד על הבהמה ועל החיה ואחד על העוף, ובוה גם על המחבר לא ימצאו התלמידים שמץ כפירת קבלת חז"ל, ובוה דברי המבאר למותר.

גל. דף נה, ס' המחבר על הפסוק בוכרי' ד' ב' הוא נאה לדורש ולא לפותר. ועל הפ' הזה ירה דונש חיצו מליצתו. (בהשגת עין יעקב), "ודרתבונן המסולא בינה כמו בצלאל, לאור המנורה הראויה בימי שאלחאל (הוא ורובגל), אל שני הויחיים אשר שתלת עליה, והיה ראויים להיות שתולים בצדיה, ואמריהם נעים עליה". [צ"ל נטוים עליה, המעריך].

די. מחלקה השלישי, דף סו, "ורוב אשר בלשון ארמית ד" צ"ל כל אשר וגו', דף עא, בתוך המלות העומרת במקו'

בא. דף פ, בא אלי העבר, ניסחאת דונש בתשובת בא, בא אהך במרמה, דף כו, להצרה כ"ו, כוונת המחבר שחסר בכתוב דברי הגנדרה לנעמן, ע"ש (ז).

אודך. דף כח, ראה לקמן שרש סך ונראה משם כי האלף מאסוך שמן היא ניספה.

אף. מחלקה השני, דף כט, בהקבצו עם כי וגו' וכולם הן קל וחומר, ראה בב"ר סוף מקץ.

אסור. דף כט, מן השגת דונש בתשובת איסירם נראה כי נשמט פה הפסוק איסירם כשמע לעדתם (הושע ז יב) והמחבר הביאו בנדפס שרש סר (ז).

אראל. דף לג, בדברים המחלקים לשנים, לפי השגת דונש בתשובת תשאני, נשמט פה תשאני אל רוח הרכבני (איוב ל (3)).

שם, ועוברי דרך ואוילים לא יתנו הוא לשון הכתוב בישיעה מה ח. והגדרת המבאר "יעולים או אולם" תמוזה מספר.

אשר. דף לה, דיאסור רמא דאנשא דמיה יתשר כצ"ל.

אות כ. דף מ, לפי השגת דונש בתשובת כה נשמט כה תאמר (4).

אות פ. דף מא, לפי השגת דונש בתשובת פה נשמט פה אשכ (5).

דף מנ, בין המלים הנחתמים בערוף הביא על שפם וישנה ואמר שפם משפה והשיג עליו דונש בתשובת שפם ונראה כי המחבר חזר מזה, כי בשרש שף הביא שפה ולא שפם ולשפם דביא שרש בפני עצמו (6).

בצר. דף מו, תמיחת ר' ישבב עלתה בקנה אדור עם השגת דונש,

קס"ד ע"א. (6) המחבר הביא פעמים רבות שרש אחד בשני מקומות, לחרות כי לא יכול להחליט על נהרות. כסר מלח תרגלתו וביא בשרש תרגל, אחרי כי חקים השערותו שרכן לנודו אותה מן רגל, ע"י רבני תם בחשובת תרגלתו. (7) אין זו פליאה גדולה על המבאר

(1) להיות כוונת המחבר על מלה בא בופן העבר ע"כ אין יתרון האחרו על השני. (2) ע"י העיה המעריך על חשובת איסירם דף ל"ד ברוש. (3) דונש רסו על דף ע"א ב במחברת ולא על אראל. (4) כבר העיר ע"י המעריך בחשובת כה ברוש. (5) נמצא במחברת דף

שנים, לפי השגת רונש בתשובת אל ל
 תאכלו נשמש אל האכלו ממנו נא
 ובשל מבושל במים⁽⁸⁾.

ה.ם מחלקה השני, דף עב, "לשון הם
 המה" ר"ל המון בארמי הוא כנוי הם
 בעברי, ודברי המבאר שרצה להגיה
 חס תמחה.

דף עו, בהערתק מעשה אפור "ותהיה
 הוי' רחוקה" צ"ל רחוקה.

דף פג, "היה על המחוקק לחקות
 נקמה" צ"ל נבט.

דף פח, "ויורעאל כארבל" חסרה
 ההערה המצינה, וכוונת המחבר כי
 האל"ף והלמ"ד ביורעאל נוספים כמו
 בארבל כמו שכתב לעיל שרש ארב, ורונש
 השיג עליו בתשובת ארבאל⁽⁹⁾.

ה.י דף פו, "ידי הוה צנא הוה מוחא"
 גם לפני דונש היה זה הפסוק פה לפי
 השגתו בתשובת חי והיין עם המחבר
 לפי נקודת קטא בקמץ⁽¹⁰⁾.

ה.לט דף פט, לדברי המבאר, אין בזה
 הכרע כי כך היה הנוסחא לפני המחבר,
 אך שקראן כן בארר הפסוק, וכן כתב
 ר' יונה בס' הרקמה דף מג, "הוא
 דחוקה בוידולמו הממונ, ואפשר שהיה
 משפטה ברקא בוידולמו והיה כנוי
 לשון הנקבה ר"ל להפיל לשון הנקבה
 על אחריו אחי הוא".

ה.פ דף צב, דברי המחבר בפתרון המקרא
 (מ"א כב ל) אין להם שחר לפי הענין
 ולפי הכתוב ויהפש מלך ישראל.

ה.רף מחלקה השני, דף צד, אולי יכולתי
 צ"ל אילו.

ה.ת מחלקה השני, דף צו, "לשון שיק
 ותבערה" כן הנוסח גם בדונש, והוא
 מלשון אש נשקה ביעקב⁽¹¹⁾.

ה.י דף קג, לפי השגת רונש בתשובת כה
 גם בכי רק הכ"ף יסוד להמחבר וכן
 בכה, ובנוסחאת הנוספ נשמש כי
 גם לעיל דף מ' בתוך האחריים אות קף.

ה.עס דף קח, לדברי המבאר, הדר"ק בשרשיו
 כבר הביא הב' הנוסחא, וראה במנחת
 שי.

ה.כ דף קש, לדברי המבאר, הנוסחא
 להכרות הביא ר"ש מנורי במנחת שי,

מ.לק דף קז, לדברי המבאר, המלה
 "כמשמעו" לא היתה בנוסחה דונש
 בתשובת ומ ל ק.

מ.ן דף קיה, ראה שרש גד.

מ.נר דף קכא, אמר המבאר "כי חסרה
 כאן מחלקה שניה לדברי רש"י והיא כנס
 כנר מי דים" ואינה חסרה כי המחבר
 יחד לה מקום לעיל דף מ בין האחדים,
 ולכן הביא נד בדף סב בשרש ר' הששי.

ע.ס דף קלה, אמר המבאר "גם מכאן
 ראייה שהיו לפנינו הנוסחאות כמו בתוך
 קד"ר", ונוסחא ועשותם קרובה היא
 לנו על פי המסורה באיוב ס"א, וראה
 כמנחת שי.

ע.תד דף קלש, גם פה איננו דחוק להליץ בעד
 המחבר כנגד השג' דונש בתשובי עתורי
 ולאמר (כעין מה שכתב המבאר בשרש
 רחם), פי הפסוק כל עתודי ארץ נמשך
 שורה אחת למשה ומקומו במחלוק הב',
 מחלקה השמיני, דף קמה, המחבר
 הביא בשרש הוה כל פנים קבצו פארוו
 עם ובשלו בפרור ווה שנגנת המעתיקים,
 כי המחבר הביאו לעיל בשרש פאר
 ורונש השיג עליו שם על זה⁽¹²⁾.

צ.לם דף קנ, דונש בתשובת בצלם השיג עליו
 ורש"י הביא דעת שניה ורעת המחבר לא
 מצאה חן בעיניו, והמציא לאור הוסף
 פה מרעתו שרש צלמות, וזה לא
 יתכן, כי מי יודע אם לא דעתו כרעת
 דונש שוי"ו והי"ו נוספת כמו במלת
 קדרות⁽¹³⁾?

ק.ן מחלקה השמיני, דף קנו, המחבר
 הביא סמל הקנאה וגו' עם ומשקל קינו,
 ואין ספק כי הפסוק הוה מקומו למצה
 בשרש קנא, ולזה לא השיג עליו דונש
 על מחלוקה הזאת.

ק.ר מחלוקה הוי', דף קנה, בנוסחאת
 דונש בתשובת קרה היה כתוב פה
 "מדינה עיר וקרה ענין אחד להם",
 דף קסג, דונש בתשובת רחם השיג
 על המחבר על כי פה ישכחוהו רחם
 לשון רחמנות, ובאמת פתרו כמו כן
 בב"ר פ' לג (דף כס א).

ש.ח.ף דף קעב, כתב המבאר: ככ"ף כתוב
 שהיה בשין ימנית ואולי היה לפני

ז במקום דז. ⁽¹¹⁾ וכן נזכר גם בדברי רבינו חם
 בתשובת חזוה. ע"י דברי המעריך בתשובת
 פארוור בדונש. ⁽¹²⁾ ⁽¹³⁾ המציא לאור הוסף צלמות

כי כל האדם טוב, ובפרט לכתב השכחה. ⁽⁸⁾ ע"י
 הערת המעריך בתשובת אל תאכלו בדינש. ⁽⁹⁾ ההערה
 נמצאת בדף פ"ג. ⁽¹⁰⁾ משפחה דזי בדונש נראה כי צ"ל

תרגלתי נראה כי נשמע מה "מגורת רגל" 14

ודע כי בנוסחא אשר היה לפני דונש נמצא כמה וכמה שנויים בענין הפסוקים אשר הביא ר' מנחם, ואינו לא עוררתי על זה, כי השנויים האלה אינם משניים הענין והכונה 15.

ושם אמר שפורש כי תרגלתי מן רגל. 15) בין ההשפטה אשר רשפתי בהקדמתי דף י"ב ימצא הקורא הריבא פסוקים אשר הוציאו מכת תשובת דונש ור"ח. המעריך.

מנחם נוסחה אחרת, ואינו כן, רק כתוב בשני וקרי בסמך לפי המסורה בהושע ב' וראה במגות שו' דף קפ. לדברי המבאר. המחלקה השנית היתה גם בנוסחא דונש ופליג על המחבר בתשובת שק. תרגל. דף קפ. מן השגת דונש בתשובת

סמעה המצאו רשום ב"ב בראש המחברת צדי עם יתר השושים, אבל הפסוק לא נמצא תוך המברח. 14) לא קן הוא. סמעה הביא תרגל בשני מקומות בכאן ובדף מ"ג,

העתק מספר שפת יתר להראב"ע.

ט) אינה ראה, כי המלה ארמית ולא לשון הקרש, אחר שמצאנו אם תבעין כענין (ישעיה נא יב) במקרא, הנהג דברי ר' אדונים בש' ור' נכונים, גם דברי הגאון אינם רחוקים.

אדרם ער בית אלהים (תלים טו ב). אמר הגאון שהוא לשון משנה, האשה מדרה אח בנה (שבת פ"ח מ"ב), ור"א אמר שלא יתכן היות ככה רק בתנועות האלף בשו"א ופתח, וזאת אינה שגגה, כי המלה מהפעלי שהלמד שלהם נעלם ומכנין נפעל, כאלו אמר אדרה עמהם, כמו וילחמני הנם (תלים קט ג) שמעמו וילחמו עמו, ופ' ר' אדונים מגורת רוב לה' (תלים לו ז), ומי יתן יודום, ואו טוב לו, כי אין לפי זה מעם וריח, אחר שהמשורר אמר כי אעבור בך, למח יודום? ועוד שהנהגה אחריו בקול רינה ותורה, גם טעה ברקדוק ב' פועיות גדולות: הא', כי אין האלף מתנועע בשוא ופתח הנהג כמשפט בנין הכבד הדגוש. ופועות הב', כי מנהג העברים לכפול למד הפעל, כמו סגדיר, או הע' והל' כמו סחרחר, ירקרק, אדמדם. או הפ' והע' והל' יחסרוהו, כמו תשנשי (ישעיה יז יא), ומה שאמר כי מה שיכפלו העברים בסוף המלה הנאת הוא שרש כמו סו ב ב, הלך ושפוף (ישעיה ג טו), אינו כן שרש הד' ממלת אדרם, ומה שאמר על מלת שושפות טעות אחרת, כי ב' המיתקן שרש הם, ועוד כי מלת שושפות שם לא פעל, ואינו מגורת הלך ושפוף כאשר אמר.

הרות הגלעד (עמוס א יג). אמר הגאון שמעמו הרים, כמו ימות עולם (דברים לב ז), ימים, ולא נשתנה הה"א בסמיכה כאשר לא

מאירות אותה (ישעיה כו יא). אמר הגאון (רב סעדיה) שהוא כמו אר י תי מורי (שיר ה ב), ויאמר ר' אדונים (הוא דונש) שהוא מגורת ולא האירו מובחי (מלאכי א י) מדקדוק הלשון. ויש להשיב כי יתכן היותם גורה אחת ושעם אחר, והם מב' שרשים, כמו וַיִּשְׂרַח אל מלאך (הושע יב ה) שהוא מהפעלים השניים לפי דעתי ולפי דעת כל המדקקים, לפי שהוא מהפעלים שהלמ"ד שלהם נעלם, ואם בא מערער לומר יתכן היות וישר אל מלאך מהפעלים הנפולים, ולא ידמה זה כמו מאירות עם אריתי, החשובה נכונה לפניו לאמר: ולא ידעת שהוא מבנין הכבד מהפעלים השניים, ואם אמר מה שעם מלקטות אותה? ככה פירוש, שאין מנהג הנשים לעלות על עץ גבוה, וכאשר תשברנה השאורות ותהיינה קרוצות לארץ או תצאנה הנשים לארות הפרי, ואם אמר עוד: א"כ ראוי לומר ומאירות פריה, הרי לו וְאֵרְתָּה כל עובדי דרך (תלים פ יג), ולפי דעת ר' אדונים מה הנשים ומה שעם באות? ועוד כי תאירו מובחי, ר"ל תעשו אור בתוכו, ואין קן מאירות אותה, כי תעשינה אור בתוכם.

ועוד אמר הגאון כי האותיות המשרתים הם חצי כל האותיות, ור' אדונים אמר כי הפ' והר' ג"כ ממשרתים, וזה הפך דעה כל המדקקים הראשונים והאדונים, וידוע כי ש' נצטדק (כר' מד טו) וש' ויצטירו (יושע ש ד) המורת ה' התפעל, לדבר צחות באות (צדי), כי אם היה תתי"ו כמנהגו ראה הצי' כאלו היא ש', ובהיות תתי"ו והמית קרובים במוצא התליפוהו. ולא ימצא הפ' נוסף כ"א עם צדי, ואין קן מנהג המשרתים, ודל"ל הורמנתון (דניאל ב

שמינים ורשנים היינו כמתים, א"כ מה פעם הבית"ח? ועוד כי דברי הנביאים כפולים.

נפתי (משלי ו יז), אמר הגאון מגורת נֶפֶט (משלי ה ג), ור"א אמר מלשון משנה, והוא נכון.

צלמות (איוב נ ה), אמר הגאון שהוא שתי מלות, ויאמר ר' אדונים שנוסף הוי"ו על צלם, והניא חברים ואינם דומים לו. ואמר הפרשדנה (שופטים ג כב) מן פרש, ומה יעשה בלית? ואינו כי אם מהעקרים הנקראים מלכים, ולפי דעתי מלת צלמות כמו חשך והוא עיקר, וע"כ לא יסור לעולם.

ינהגנו על-מות (תלים מה טו), אמר הגאון ישיגנו לימי עלומינו, וככה פי' ר"מ הכהן ספרד'י, ור"א פי' מגורת נעלים, ויקומו טוענים עליו שלא תמצא זאת הנורה במצדע, והראיתי להם עלמינו למאור פניך (תלים צ ח), ואמרו כי פי' ענות עלומינו, ולא דברו נכונה, מהיות אחריו למאור פניך הרגק עם דבר נעלים, ולדעתי פי' עלמות מעורת עולם, והפעם הוא אלהינו עולם ועד, העומד לעולם הוא יהיה המנהיג שלנו. ואין מענה מחסרון הלמד, פי העד ד' מלך עולם ועד (תלי' י). אמרתי עולם חסד יבנה (תלים פג ג), שזושו אינו כאשר חשבו רובי המפרשים; ואם יוסף לשעון, אך ידבר עלמות מגורת עולם, אין חימה, כי אמר לעולם (דה"ב לג ז), והכמינו ז"ל [אמר] עולמית.

נשנה: הרי בגלובע (ש"ב א כא), ויאמר ר"א א"כ מה פעם למען הרחיב את גבולם? והנה ר"א פרש מצורתו ולכך יחזירו.

ויתרגו (תלים יח מד), אמר הגאון שהוא תרגום ומחזירים אימה (דברים לב כה), ור"א אמר שהמלה השוכה, ודברי הגאון נכונים, וטעם מסמנויהם מהארמונים הנסגרים בהם וידעתי כי כבש כמו נשב, ושלמה כשמלה, ולא ימצא ככה בפעלים כי אם בשמות.

לשד השמן (במדבר יא ח), אמר הגאון מחוקה כשמן, בלא ריח, ויאמר ר' אדונים שהוא הליחה שבו, כמו נהפך לשדי (תלים לב ד), ומה שגג הגאון? וליחת השמן מחוקה וערבה, והעד כצפיה' ברבש (שמות פו לא) כשיינו מבושל, וכשמבושל הוא כשעם לשד השמן, ושמן זה אינו שמן זית, רק כמו לריח שמניך שובים (שיר א יג).

על מות כבן (תלים ט א), אמר הגאון שה' נוסף ופחוח כלי לַיְקָר, והפעם בן, והוא אהרן מהלויים ככתוב בר"ה, ור"א אמר שהוא שם מלך מהגוים שנלחמו עם דוד, ולא הביא ראייה, ולדעתי מלת עֲלָמוֹת שיר, שהוא פיוש בס' החלות (כו א), וגם הגאון לא אמר שם דבר רק המלה אחת היא אצלו.

באשמנים כמתים (ישעיה נט י), אמר הגאון שאין לו חבר ושעמו כפי מקומו, (ר"ל לפי ענינו), ור"א אמר שהיא ז' נוסף ושעמו

(1) בנוסח הגרסם כתוב שה"א, וכן מצא החכם דיקמדר ליפסאן בכ"י אשר היה לפני. והוא העיר בפירושו כי צ"ל שהאל"ף, וכל ארכות דבריו אשר הביא שם לראיה אך לפיכך הם. כי פי לא יראה שגם בכ"י נכון, ורק שיחתה שה"א צ"ל שה"א, האם קודם למצא בכ"י מונה באין טענת נקודה, וה לא היה פעולם. המוצרך.

שנויי הנוסחאות בכתב יד הכרעות רבינו תם

לפני רעת כל קריא מסר זה הכרעות עד נסח יעתי ועמלו בהעקפה להכינה לפרסם, לזוהיה אך אחת בידו נעתיק מרחק אוחה המצאה באוצרו אוקספורד מבלי עוד כנגדה, אמרתי לה לפני הקורא משכיל כל הנוסחאות כפר שמצאות בה מלבד ארון אשר הנכסחי בפנים הספר בסימן (), והוא יבין אם כיווני כל דבר לאמתי. והרשות בידו לקיים הנוסחאות כמו שהן בנף הכ"א אם ימצאו הן בעיניו. והבחר יבחר. הפעריך.

[סימן - מורה כי יש למנות השורות מלמטה.]

צד שורה בדפוס	בכתב יד	צד שורה בדפוס	בכתב יד	צד שורה בדפוס	בכתב יד
10 7	לאמר ה'י' לאמר י'י'	29 18	על ערוגת כל ערוגת וערג	8 25	ערה ערה
24 8	הנה	31	גנה געה . וכסגפה	9	הצנן כארבה הצנן מארבה
27	לפתים	32	האוונת האומרת	12	לחשות לוחשות
30	אל	34	פתרון פתרונו	14	שקר נעקר
31	לא	6 19	המצא והגביות, הצא	8 26	מים נה וגד מה, מסכה
8 9	לא שירות	7	המסה פתרונס, ההמסה	13	לעבור כי בהכלא, יעבור
10	כחן	7 20	אלה אלא	12 27	שיכה משיכה
13	ירא ירת	4	רגע חסרה בכ"י	13	לעבור כי בהכלא, יעבור
4	לפניו	3 21	חברו	3	שממון שוממון
	לפנים	4	עם	14 28	מחא מוחא (ונכל)
1 10	לפניו	2	אל		עקום נגזרי ר"ת כתגזו חזי
	לפניו	22 22	מקרא על	13	מחא מחי
3	בואמר	23	דבורה הכי ודודה וכי	5 31	סביב עליה לכו, סביב לי
9	בעת	26	מן זר ולא חסר בכ"י	1 32	עוף עוף
9 11	משול	26	כרות	3	ווחת השדה, חסר בכ"י
15	ואולי	26	והואנות והואנות	8	היעש מלפנות
18	דברים	6	ועתודותיהם שושתי	10	כן
23	אדם אנשי' אדם	2	יצורים יצורים	2 33	הרות כמו הריכת
17 12	אעיר	3 23	במשמע במשמעם	3	מעבורות עבירת
20	ונכים	7	מכסאותם מכס את	6	קרסמיה קרסמיה
21	רגלים	9	קרוב קרובני	11 34	נשה נשה
2 13	אע	10	נחפו נחפוי	3	אפרוש ופרשתי
8	מרוחק	12	רה רה	4 35	רצף רצף
17	על יד	20	עליו	19	הפארור הפארור
12	ובחי	21	כרב רב	21	הפארור הפארור
14	כפתרון	21	מנחם כמנחם	23	הפארור הפארור
16	יחסר באדם	22	עם הראיות הראש	25	עושים כעוה עוה כמעוה
22	כן	22	במחברת הא, נוסף לוס בא	30	ותופשו ותופשו
4 15	אם	25	חשב חשב	3	שינויו שינוי
13	הוא נעשה	27	הצו הצו	10 36	יכולות יכולות
14	ואם	33	בידו בידם	18	שבי שבי
13	על מוח	36	עניניו ענינים	2 38	מורך מורך
4 16	כן	5 24	ויהלך יתהלך, ותחלק	7	אולם אולם
15	מוכל	8	ידו אלי	10	עשא עשא
22	ומי בהראוחו, ומן בחדא	10	מדמה מדמה	12	כח כח
26	כנבל עלה חסר בכ"י	12	לקח לקח	14	על על
29	וחשבו ובגוה	13	ידו אליה	16	עחם עחם
34	מן נבל נבל	1	בפתרון פתרון	17	הראשון חסר בכ"י
1 17	לבלה לבלה	1 25	הוא הוא	18	השני' ימים השני' והשנים
11	פתרוני פתרוני	5	ישך ישך	9	יגול יגול [ימים]
10	כתרונס ארעא, כתרונם	6	נחתו נחתו	5	נוה נשה נוה נשה
8	הוא	8	יסוד ותער יסודו תער	3 39	לפני מלות ויש מהם כתגז
2	הגון חבירו				נכ"י כגזרים סגל, ועוהה
1	הים				אבינד אך רנהג את
20 18	נשים ועל כל אלוה, ועל זה				השגלים ומאן, ע"כ.
24	בהמות				
25	משעה				
26	משקיות				
27	אשר פקדה היא אשר				

שינויי הנוסחאות

צד שורה ברפום	בכתב יד	צד שורה ברפום	בכתב יד	צד שורה ברפום	בכתב יד
7	47	כי פה יתכן להקיימו, סופסה ממני.	47	והקורא יראה כי הם סגורים נכריים לטעם חסר טעם מקומם ולחנם נכנסו כאן עוג פעם וע"כ מחתקים,	47
4	4	לרמיהו ליד מהן	4	מלכותיהם מעלות להם	39
2	48	הרבה כושל הרב הנושל	48	לשמושיהם לשיי יושיהם	10
13	49	והקטפו החוסה, והקפיה [הומה]	49	אמר אמן לו אם אין ולו	11
3	50	בנים ובנות בנות ובנות	50	או טב	12
4	4	וכה	4	בוו	15
18	18	איש	18	הורה הורה הורה	11
15	51	בחורה בעורה	51	מן יבש	20
19	19	עברו	19	כן	9
11	11	גם	11	מהשתרע מושתרע	12
10	10	הכין	10	עליה שמן משמר	13
9	9	היא פלא	9	דיון	21
6	6	הייתה	6	יגור	22
6	6	וקומה	6	שטמו	9
5	52	נובל	52	המחוקה	8
6	6	ניבני	6	נדמן	7
13	13	פחרונו	13	גרד למעלה גרר אלי	4
14	14	המה יבאיש המה	14	בחולות	5
16	16	אביע	16	וריצץ	6
21	21	כי	21	ידעתה שדור ידעת השדור	8
22	22	כי	22	אליו אתודע את יודע	8
24	24	נאה	24	ינקה כל הנגע בה, ינתע [נגן]	11
25	25	ענגנו	25	מן אמתך	15
25	25	וכאשר	25	אי	15
6	53	ושונים	53	ואחזה	16
17	17	בשם בשסכם, בשם	17	אות ואהב	22
20	20	שוב	20	גם	26
22	22	בשסכם	22	ינהו	30
25	25	לרומם	25	ביוקנון	31
26	26	על כל	26	מן	11
28	28	למשיות	28	כמו מן	16
29	29	כמרומם	29	ריון	18
6	6	הויגה	6	הריום	26
6	54	לבקר	54	החובד	4
4	4	וזה לא נמצא, אח לא	4	2 ועמו	2
3	3	יגור	3	בבוו	7
1	55	עיני	55	בשנה	6
10	10	הונה	10	בהא	4
16	16	חוניון	16	חגגור	3
20	20	יסר	20	כספי	12
25	25	נוקדים	25	1 ושעציה ושדחתם	1
11	11	כי	11	10 אשר פחרונו חסר ב"י	10
1	56	ני	56	6 הראשים	6
4	4	ערב ערבה עורב ערבה	4	7 וכן	7
5	5	בת מלך חסר ב"י	5	18 קץ	18
6	6	ועבודה רבה עבודה	6	6 מבצעים	6
17	17	מסבה	17	4 עינו להשוב החפונות,	4
19	19	פארה חסר ב"י	19	עץ רעה עיצה לחשוב	11
25	25	ויסקל	25	11 עצי	11
25	25	ארמיה	25	3 כמו ויראת	3
2	57	הרים מעשיך, מים ידך	57	9 הכי	9
6	6	ההרים	6	20 רבבה	20
7	7	מעשיך	7	8 גישאל ושה ישור, שור	8
9	9	כנן	9	ושה	
14	14	הנקידה הננינה	14		
22	22	על לשון	22		
26	26	כי	26		
27	27	טוב לבו	27		
4	4	ודיגום	4		
1	1	שרצים	1		
158	158	ישרצו	158		
16	16	ונסרוך	16		
11	11	ושנתיה	11		
8	8	לעיניו	8		
14	59	אחריך	59		
9	9	צינינים	9		
161	161	וזה	161		
7	7	כנלים	7		
13	13	פחרונו	13		
5	5	כחקונו	5		
1	1	כאכול החמל כאופל השפל	1		
62	62	וזהו	62		
5	5	אריאל	5		
16	16	לא יבול בלה	16		
9	9	וחרגת לחרנת, וחרגא [לחרגא]	9		
17	63	שיאג	63		
16	16	החולמים	16		
64	64	אדם	64		
65	65	וקנין	65		
19	19	יהונד ויהנדך	19		
11	11	חתייה	11		
16	16	אם	16		
10	10	הגפן במשנה, בגפן [המשנה]	10		
9	9	הרופאים	9		
67	67	החוחים	67		
14	14	מדססם עם מחשוף	14		
14	14	מדססם עם מחסוח	14		
16	16	דערק	16		
9	9	הסח	9		
7	70	רומח	70		
8	8	בוה	8		
14	14	כי	14		
15	15	העברית	15		
25	25	אינו	25		
7	71	כנינו מן	71		
17	17	וי"ץ	17		
15	15	והדר	15		
14	14	סבב	14		
16	73	עקירו	73		
1	1	הפרידו	1		
3	74	בפתרון	74		
4	4	מפשו	4		
5	5	מצאן	5		
17	17	במקום	17		
16	16	החוקף	16		
15	75	כבדוך	75		
14	14	לה ברק מורפה, לו ברק [מועפה]	14		
6	6	והורב פתוחה, וזהו	6		
5	5	וענין	5		
3	3	ימרש	3		
14	76	לדוברי	76		
17	17	הממרה	17		
11	11	רישא	11		
3	3	אמויחה	3		
4	4	האם	4		

שנויי הנוסחאות

צד שורה בדפוס	בכתב יד	צד שורה בדפוס	בכתב יד	צד שורה בדפוס	בכתב יד
15 78	ואל	9 91	ובאש	ידענו כי ידו היתה בנו	ולא
5	עיצו	20 92	עומרפתרון ואומר פתרוכם	1 85	מן עיצו
4	עש	23	ולא אויב מן אויב	לכלנו	מע
3	מן	6	לפתחו	13	עין
16 81	רפתחי	6 93	הפשע פשעים	4 86	רפתחי
1	ונוכרים	8	מלות חיונות ירמיה כתובו'		ונוכרים
3 82	ונוולים	20	אפרי מלות החמו למו	כי נבלעו	ונוולים
9	ינשתו	16	חיבור וכן	10 87	ינשתו
16	מלאה	20	הפרש	8	מכל אלה
6	ארתו	16	חיבור וכן	7	ארתו
1 83	ידיך	5	היה עומד	7	ידיה
9	כבשן	4	על כן	6	כבשן
1 84	הסתיו זה לפי מספר התנועות	1 94	פתרון	2 88	הסתיו זה לפי מספר התנועות
5	בשלג ובצננה	12	בנינו בני בנינו	18	בשלג ובצננה
16	השיבחהו	14	הנני	16 89	השיבחהו
20	דרתו	14	הנני	15	דרתו
24	רום	14	הנני	11	רום
13	אדתי	14	אבר	1	אדתי
7	ופתרון	20 95	אן	19 90	ופתרון
2	כל ספרים כתוב כזה	14	עוד	9	כל ספרים כתוב כזה
	גבולו יעלה בית שמש	21 98	והשורה	4 91	גבולו יעלה בית שמש

שמר מכירה

[השומר הזה נמצא בסוף ספר כ"י אוקספורד, הכולל מחברת מנחם ותשובת דונש והכרעת ר"ת על קלף.]

אני ח"מ מודה ומעיד לכל רואי ח"י דלמטה זאת איך שאני ח"מ רציתי מרצון נפשי הטובה שלא באונס ובהכרח כלל רק בלב שלם ובנפש הפיצה וברעת מיושבת ומכרתי זה הספר מחברת מנחם בן סרוק ותשובת דונש בן לברט עם ספר הנצחון ועם נימוקי ר' ישעיה על המשנה ח"ת ועל נביאים ותהילים ואיוב מכירה גמורה וחלוטה שריר וקיים דלא להשנאה ודלא למיהדר בה מן יומא דגן ולעלם מכרתיה להר"ר יודא בן הגאון אביר הרועים ואבי הרופאים מהור"ר משה מאור קטן פרייסטטור בעד ד' זהובים פולניש שקבלתי מידו לידי במזומן ועלי לפצותו מכל ערעור שבעולם שיבא על אלו הספרים הנז' ובבטול כל מודעי ומודעי דמדועי דנפקי מנו מודעי דמדועי עד סוף כל המודעות שבעולם בכל לישנא דאמרי רבנן דמבטלין בהו מודעי ותנאי, והגני מאשר ומקיים כל הא דכתיב לעל ומה שנעשה נעשה.

היום יום ד' ד' החדש כסליו השנ"ב לפ"ק והכל שריר וקיים.

יצחק בן מהר"ר יקותיאל ז"ל.

תקונים שניים בספר מחברת מנחם .

תקן	טעות	טעות	תקן	טעות	טעות	תקן	טעות
11	לחות	לחות	7	92	די פחד	די פחד	18
14	גם 15 עשה לי עשיה עמי	גם 19 מבצר , מכני	17	107	גם 19 מבצר , מכני	17	24
1	צד 39	צד 39	7	119	ישעיה לה ישעיה לח	7	42
11	ישעיה	הושע	5		איוב לה יש איוב למ יח	5	45
17	גל עני	גל עני	2	128	ספקו	2	55
1	דגן	דגן	6	132	איכה ג נח איכה ג נח	6	62
8	הי	ח למי חשב	14		מלאו דם מלאו חלב	14	87
		[דיו ברוש]	8	133	כנף רענים כנף רננים	8	

טעות הדפוס בספר דונש ורבינו תם .

3	ברורים	ברורים	32	16	יבל	יפל	9	43
11	וגילות	וגילות	34		נבלה	ובלה	1	44
53	בגילות	בגילות	11	18	לרוש היה	היה לרוש	20	46
5	האמור	האמור בה	3	19	כא מו	כא כ		
18	7	בסוף השורה נשמטו הדברים	18	20	פחדו	פחדו		
		האלה . ר' לא צוה ומסי	7	21	מינע	מינע	30	53
		עליון לא תצא הרעות	17		כל עץ	אילנא כל עץ	8	55
		והטוב שלשתן בלשון	18		די יו	די יו	12	59
		שאלה, ומאחר ש"ל לא	13	23	בסוף השורה נשמטו הדברים	האלה , אשר כתב ראיתי	11	62
3	8	ובוה וגומר			מצאתי בפתרוני רב סעדיה	במחברת ה"א	3	63
28	8	בסוף השורה נשמטו הדברים	20	24	בהפיץ	בהקיץ	14	76
		האלה . ופרשו מלשון בל	1		ככתוב	בכתוב	5	77
		כי ראה חשובה מלשון	8	29	נין	נין	4	79
		הנקבה והיה על המחוקק	6	32	תמורה	תמורה	7	91
		(המחוקק ?) בעל המסרה	23	38	והתמורה תמורה, והתמורה	[תמורה ישעיה כט ט	11	92
		אשר כתב לו ב"י לכתוב	24		התמורה תמורה, התמורה	[תמורה	10	96
		לכתוב ולחרות (כ"י ולחות)			לפי תקן חמ' כל ההערה	יהיה, כי מלא ההמהמהו		
19	9	והשטטטטט והשטטטטט			נמצא בין ה"י חיבות .	במשקל לקל		
23	11	חמס	2	39	במר' יב ד	במר' יב ו		
8	12	[ויעין]	8	41	תקן	תקן		
10	13	יכון	8	42	ולאהי	ולאל		
4	14	ידוד	2	43	וברוץ	וכרוץ (הוא		
9	14	ולא יתכן	10		לשון הכתוב בשעיה נא (נח	ועהלו (לפכה		
19	14	מצאנו				צפר		
20	15	אשר						
9	16	כני						
8	16	ומעשהו יכוננה, ומעשהו						
		[ובניו ד"א טו כ"א						

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקדש
 הבחור חיים דוד ב"ר ברוך גאלדבערג כ"ץ .

TESTIMONIALS
AND LETTERS OF APPROBATION
BY MOST EMINENT MEN.

No. 7707.

OFFICE OF THE CHIEF RABBI,
London, Nov. 7, 5614.

H. Filipowski, Esq., Edinburgh.

Dear Sir—In reply to your letters of the 10th and 31st ult., I beg to state, that as I received your book on שו"ב during which I was fully occupied, I had but little time for perusing it. This circumstance has caused my answer to be delayed. I of course strongly approve of the work; but with regard to your request, that I should send you an הסכמה to prevent others from reprinting it, I must say, that I consider it either unnecessary or useless; unnecessary for those who have regard to justice, and useless for those who would otherwise disregard your rights. Such men would not be deterred by my prohibition. I herewith return the work, with my thanks for its perusal, trusting that your labours will be rewarded by success.

I remain, dear Sir, your faithfully,

N. ADLER, Dr.

I subscribe to one copy of those works which are mentioned in the Prospectus of the Hebrew Antiquarian Society.

London, 14th April, 5611.

N. ADLER, Dr.

GUTACHTEN MEHRERER GELEHRTEN.

(1) . אם רבים מספרי קדמונינו ו'ל' החוקק בעמ
ברזל למשמרת, רובם נשארו וער שם וער שם
בכתובי די אשר נרקב יבולו כנגד אכלו עש. על כן
ראוי לכל איש ישראל לסמך די הברת מעוררי
ישנים לחזיוות רבי' מישיני עפר ואשר והיו למלטה
גדולה, פלישת בית יהודה:
בבית מדרשי יום ה' ב' אייר שנת התר"א פה
בריסקל הבירה. אליקים כרמולי.

ouvrages hébraïques et arabes enfouis en-
core dans les manuscrits. Votre Société
a bien compris la nécessité d'une sem-
blable entreprise pour sauver les produc-
tions utiles aux études savantes. Je vous
félicite de la participation active, que vous
y prenez.

Recevez les salutations et le sentiment
de votre affectueux.

JOACHIM LELEWEL.

Bruxelles, 22. Mai 1851.

2. Mon cher Monsieur Filipowski.

Vous me faites part de la belle entre-
prise littéraire, qui se propose d'éditer les

3. Es muss jedem Freund der jüdischen Literatur herzlich willkommen sein, dass sich in Ungland eine Gesellschaft, 1779 in Göttingen, gebildet hat, welche beabsichtigt, die seltenen Werke der alten jüdischen Gelehrten in verschiedenen Fächern der Wissenschaften durch den Druck ans Licht zu fördern; und ist es sehr zu wünschen, dass dieses herrliche, grossartige Unternehmen, mit vielen Kosten verbunden, durch zahlreiche Subscribenten unterstützt werde; ich subscribire auf ein Exemplar von jedem Werke.
Frankfurt a. M., 27. Mai 1851.
B. M. ADLER.
4. Das Unternehmen einer Gesellschaft, welche sich in London zu dem Zweck gebildet hat:
Ältere handschriftliche Werke in hebräischer Sprache,
welche zum Theil seit Jahrhunderten in Büchersammlungen vergraben, der Gelehrten- Welt selten zugänglich sind, drucken zu lassen und somit für die Zukunft zu erhalten und zugleich deren Benutzung zu verallgemeinern, verdient die erste Aufmerksamkeit aller Freunde der Literatur, und jeder, welcher auch ohne den bezeichneten Werken seinen Fleiss zuzuwenden, das Unternehmen unersätzlich dankt versichert sein, ein sehr verdienstliches Werk zu fördern, indem die gedachten Handschriften überaus reichen Stoff für Geschichtskunde und für viele Zweige der Wissenschaften darbieten. Es sollte mir zur Genugthuung gereichen, durch diese meine Verantwortung etwas zur Würdigung der Sache beigetragen zu haben.
Frankfurt a. M., 29. Mai 1851.
Dr. J. M. JOSEF.
5. Das Unternehmen der Gesellschaft in London, die sich zur Ausgabe gemacht, die alten Manuscripte der hebräischen Literatur dem Untergange zu entreissen, ist verdient nicht bloss den Dank, sondern
6. Ich kann mich dahin aussprechen, dass ich in dem Interesse der Wissenschaft die Förderung des beabsichtigten Unternehmens empfehlenswert finde.
Giessen, den 6. Juni 1851.
Professor UFFENBACH.
7. Unter den für die Herausgabe in Absicht genommenen Schriften befinden sich manche sehr schätzbare Werke, um deren willen das Unternehmen aller Förderung verdient.
Giessen, am 6. Juni 1851.
A. KNOBEI,
Dr. und Prof. der Theologie.
8. I willingly subscribe for the Library of our University to one copy of each work that may be published by the Hebrew Antiquarian Society of London.
Giessen, 7. Juni 1851.
Professor ADRIAN,
Librarian to the University.
9. Ich unterschreibe gern zur Unterstützung der Herausgabe dieser nützlichen wissenschaftlichen Schriften.
Göttingen, 12. Juni 1851.
HENRICH EWALD,
Dr. und Prof. der Theologie.
10. Dass die Herausgabe werthvoller Handschriften ein sehr verdienstliches Unternehmen ist, und die Unterstützung, welche dazu im Stande sind, verdient, versteht sich so sehr von selbst, dass es fast überflüssig ist, darauf besonders aufmerksam zu machen.
Professor M. A. STERN.
11. Ich unterzeichne gern für die künftige Bibliothek auf ein Exemplar.
Professor HORCK.
12. Der Herausgabe der angekündigten Schriften sehe ich mit Verlangen
- die kräftigste Unterstützung aller Freunde der Literatur.
Frankfurt a. M., 29. Mai 1851.
Professor MORITZ.

der der Verwesung oder dem Dunkel der Bibliotheken zu entreissen, um im Sonnen- glanze der Wissenschaft erhellt nur erhel- lend zu leuchten.

Ich subscribere auf ein Exemplar der von der Hebrew Antiquarian Society zu veröffentlichenden Sammlung.

Berlin, 8. Juli 1851/5611.

Dr. MICHAEL SACHS.

21. Dass obgedachter Verein löblich ist, und der hebräischen Literatur eine nützliche Vermehrung durch denselben entstehen wird, bescheinige ich hiermit.

Berlin, 10. Juli 1851.

J. J. OETTINGER,
Rabbinatsverwalter.

22. Seit vierunddreissig Jahren arbeit- end auf dem Felde der jüdischen Literatur rufe ich den Beförderern und Mitarbeitern zur Herausgabe alter werthvoller Werke ein herzliches

Glück auf! ברוכים תהיו! zu, und subscribere auf ein Exemplar im Prospect angegebener Schriften.

Berlin, 10. Juli 1851.

Dr. L. ZUNZ,
יום טוב ליפמן זצוק

23. Zur Unterstützung dieses nützlichen Unternehmens subscribere ich gern auf ein Exemplar der im Prospect angegebenen Werke.

Berlin, den 25. Juli 1851.

H. PETERMAN,
Dr. und Professor.

24 שוש השיש נפשי ויגילו עמי כל המבקשים לדובב שפתי ישינים ושנים הצפונים שפוני ממוני חול. כי קמו היום והתעוררו אנשים חכמים ונדיבי לב בארץ אנגליה. מעוררים את האהבה להנחמה ישראל. מעוררי שני עפר י הלא המה ספרי חכמי ישראל, זכרם לחי עד. ספרים עתיקי יומין, אשר מכסה עתיק עליהם, כי המה רק בכתובים וגם רקובים. אבק יזורה עליהם ועש יאכלם, ועתה באו והתעוררו האנשים האלה, הישרים גלבוהם, להחיותם מערמות עפר, מעפר יקמום וירימום כל ירמו עוד הולעים, ובין נדיבי עם אלהי אברהם — המתנדב' בעם מחוקקי ישראל וסופרו יאספו וישבו. האה זה היום שקייתי

מצאתי! כי כל היום אסרוה אל לבי לאמר: מי יתן הדארץ אשר עד הנה אסרה רק "עז לכנס" גם חאמר "עז לפור" ואני חסלה: אל יבסלו המעוררין. ותהי משכרת האנשים המעוררים האלה שלמה ולמען כתבם ספר מחים יכתבו בספר החיים. ומי יתן ויארזו רבים לחברה את בעלי החברה הנכבדה ההיא, ויצאו לישעם בהתעסקות מצוה רבה כו. לקיים דברי המתים כל ילכו לשמיון. לקיים דברי חכמים אשר כבוד הנחילונו בגוים. מי יתן אשר גם עשירי ישראל יתנו אל לבם להעשיר גם את ספר ולשון ישראל ועל פלישת ספריהם יהמו נא רחמיהם: מי יתן ויחשבו מהשבור להשיב להוציא לאור את הספרים הנודדים באפלה מנודה בבתי אוצרות הספרים. מי יתן ויראו ויקחו מוסר מעיני ישראל המבינים בספרים, אשר האף אמנם משה ידם מאד, בכל זאת ידם נפודה תמיד לצאת לישע כל סופר וספר מעיל. מי יתן ורבים יראו ממני הדל בעמי וכן יעשו גם המה לכתוב ידם לה' , ולחיותם ספר לקחת בנסק מלא הספרים היקרים אשר יוצאו בעלי החברה הנכבדה הנ"ל, כפי הרשום בכתב המודעה, כאשר אנכי עושה היום, אני הצעיר הכותב ודוחם זה בערלן היום יום ה' כ"ד חוד שנה לא חאבר תורה לש"ק.

25. Das in Rede stehende Unterneh- men, wenn es tüchtig ausgeführt wird, ist so wichtig für die Förderung der Wis- senschaft, dass es alle Empfehlung und Unterstützung verdient. Ich subscribere auf ein Exemplar.

Halle, den 4. August 1851.

Dr. RÖDIGER.

26. Mit der grössten Bereitwilligkeit unterstütze ich ein Unternehmen, das für Förderung und Verbreitung der Kennt- niss der jüdischen Literatur von Bedeu- tung ist. Die Herausgabe werthvoller und kostbarer hebräischer Handschriften ist gerade in unserer Zeit von grosser Bedeu- tung, und ich unterzeichne daher nach meinen Kräften auch auf ein Exemplar.

Leipzig, 5. August 1851.

Dr. JULIUS FÜRST.

27. Zur Förderung eines so wichtigen Unternehmens gern die Hand bietend, unterzeichne ich auf ein Exemplar.

Leipzig, 8. August 1851.

Prof. D. ANGER.

28. Es versteht sich von selbst dass ein Unternehmen wie das vorliegende von jedem Freunde des hebraischen Alterthums mit Freuden begrüsst zu werden verdient, um so mehr es zu erwarten ist, dass die geehrten Herren, welche das Comité bilden, eine Vielseitigkeit in der Auswahl der abzudruckenden Werke vorwalten lassen werden, damit nicht der eine oder andere Wissenszweig auf Kosten der anderen in Nachtheil geräth. Auch wird bei dem Abdruck gewiss auf die sorgfältigste Vergleichung der irgend zugänglichen Handschriften gesehen werden; da viele selbst im Rufe der Genauigkeit und Vollständigkeit stehende Handschriften zum Theil Lücken und Mängel haben, wie ich mich erst neuerlichst wieder in England überzeugt habe; Unter diesen Erwartungen und Voraussetzungen subscribirt mit Vergnügen auf ein Exemplar.

Dresden, 21 August 1851.

Dr. B. BEER.

29) הנה בהיותי יושב בבית המדרש של שם הגדולים חכמי פראג * שמעתי בצדק דבת רבים מגור מסביב * עשת ספרים הרבה אין קץ * כל אחד ואחד בונה במה לעצמו לכבוד עצמו הוא דורש * אך בכל זאת תועלת המה היה לנו ע"י חבורים דאלה * כי ואינו בימינו שאין זה הדרך לקיים תורתנו ולקיים דרך חכמינו * ובחרנו מסלה אחרת לרדוף אחרי חכמת הקדמוני * שרוב חבוריה ער בכחובים המה * לכן מי שהוא אהב התורה והחכמה אלקי באמת ואמונה ישמה ויחמך במתנת חלקו כאשר חלק לו אלקים להיות סער הדבר לחברת שדורי טוב * למען יבאו לאור עולם חבורי הגאונים שעל ידיהם יאמת בגלותנו דברי חורחנו הקדושה ואהם חדיו לי ממלכת כהנים * ואף שאהב אני מעודי עד היום הזה להיות נחבא אל הכלים * אמרתי היום אשריך כלים שיצאת במהרה * ובמקו שאמרו לחתום אי אהה רשאי שלא לחתום * לכן החמתי ליקח אחד מתחבורים כמו שיצאו לאור * דיעודען * ועירא דמן הכרייא

יונה לבית באנרי

30. Auch ich trete mit Freuden diesen Vereine bei, der die trefflichsten in dem Boden der jüdischen Literatur verborgenen Blüten hervorzurufen verspricht.

Dresden, 25 September 1851.

Dr. Z. FRANKEL.

31) ברוך ה' אלקי ישראל אשר נתן כוח בלב חכמים יודעי בינה לעתים * ועני ראוה אבני המד ופנינים יקרים נשכים מחכמינו ורבותינו הקדמוני * השמונים מאו עד היום באוצרות החוכמה הם הילכי הספרים * ואין רואה אותם כי אם אחד מעיר * יצאו עתה לאור ע"י חברה אנשים הרחוקים זה מזה הרבה נשקפים * אך קרובים ברוח ולב * ומהם היושבי ראשו * בכלכות החקירה בלגדון ואוקספורד אשר שם הודב השוב וכסף הצורך ממנו קדמוני * בספריהם ומעשי ידיהם שנכספים ונאספים שם למרבה * ומשם יצאו והיו לנחלים נובעים ומביעים אמרים להשקות את בני ישראל והחי נפשם * ובשמחת לב החמתי את שמי לקחת כל אשר יודעם מהם ע"י המשגיחים ההם במדבר הקצוב * יום ג' כ"ח מנחם אב תורה לט"ז פה פראג .

שלמה יהודה ליב כהן רפאפורט .

32. Wenn auch die Zeit der Hebraischen Literatur leider nicht günstig ist; so bietet doch dieses Unternehmen einen antiquarischen Werth, und veranlasst mich auf ein Exemplar zu subscribiren.

Prag, 27 August 1851.

M. I. LANDAU.

33) גם אני לא אחשיך ידי הרשה . לקחה כל אשר יודעם אה"ש * מאנשים גדולים חקרי לב עפרת חפאת ישראל *
קלמן ליעבן סופר פה פראג .

K. LIEBEN.

34. Auf ein Exemplar für die Bibliothek der hiesigen Religions-Schule subscribirt, am 4 September 1851, Wien.

G. BREUER, Dr.

35. Die Herausgabe schätzbarer hebraischer Handschriften, welche der Verein in England herbeigeführt hat, bestellt, in Aussicht stehet, verdient von jedem Freunde der hebraischen Literatur mit freudiger Theilnahme begrüsst und unterstützt zu werden.

Wien, am 8 September 1851.

LAZAR HORWITZ, Rabbiner.

36. Mit Freuden schliesse ich mich der Obigen an, mit dem Wunsche, dieses äus-

entgegen; wenn es mir erlaubt ist, in Beziehung auf die Herausgabe einen Wunsch zu äussern, so möchte ich der Erwägung der Herausgeber anheimstellen, ob nicht auf irgend eine Weise, durch Anmerkungen oder Uebersetzung ganzer Abschnitte oder schwieriger Stellen, der hebräische Text einem grössern Kreise christlicher Gelehrten zugänglicher gemacht werden könnte. Ich subscribere hiermit auf ein Exemplar.

Göttingen, den 12. Juni 1851.

D. E. BERTHEAU,
Dr. und Prof. der Theologie.

13. Die Rettung der Schätze jüdischer Literatur aus dem Moder der Vergessenheit, ist ein so verdienstliches Werk, dass ich die Unterstützung desselben Allen, welche für die geistigen Interessen Israels Sinn und Herz haben, nicht dringend genug empfehlen kann. Ich subscribere mit Vergnügen auf ein Exemplar.

Hannover, 15. Juni 1851.

Dr. SAM. MEYER,
Land-Rabbiner.

14. Indem ich dem sich so sehr von selbst empfehlenden Unternehmen, die noch ungekannten Schätze der jüdischen Literatur der Vergessenheit zu entreissen, das beste Gedeihen wünsche, subscribere ich mit Vergnügen auf ein Exemplar.

Hannover, den 15. Juni 1851.

Dr. M. WIENER, Oberlehrer.

15. Ich nehme gern jährlich ein Exemplar.

Dr. FRENSDORFF.

16 גם אנכי מעשה חסד עם החי' ועם המתי' עם החי' המה אהבי החכמה ודורשי המדע. ועם המתי' הלא המה חכמינו ז"ל אשר היו לפני כמה מאות שנה, והשאירו לנו משכית חכמה דברי חכמה ודעה, והמה בנתיבות פמונים ושמונים בבתי עקר הספרים, ועצורים ועוברים בארמונות שרים, ולא נפוצו מעיני חכמתם עד היום הזה. לכן הנני חותם את שמי בין המנויים לחברה מעוררי ישנים, אשר שמו פניהם להוציא ממסגר ספרי ולהחיש מפלש ליתר הפליטה הנשארת לנו מספרי חכמי ישראל ז"ל: חבר אני כאחד מהם

לקבל את כל ספר אשר יצא לאור הדפוס ע"י החברה הנ"ל. האנובר ט"ו סיון לסדר ולפרש בכתבים ולא יצאו. אליעזר ראזענמאהל

17. Das Unternehmen, schätzbare Werke der alten jüdischen Literatur der Vergessenheit zu entreissen, verdient gewiss jede mögliche Unterstützung, und zu diesem Zwecke empfehle ich das Streben der Freunde jüdischer Wissenschaft nachdrücklich.

כ"ג סיון חורף לפ"ק,
J. EITTLINGER, Oberrabbiner.

18. Dass jeder denkende Israelit das in Rede stehende Unternehmen freundlich begrüssen und nach Kräften unterstützen würde, steht um so mehr zu erwarten, da die Gegenwart für die hebräische Literatur leider wenig oder nichts thut. — So wollen wir denn bei den geliebten und theuren Todten suchen, was wir bei den Lebenden nicht finden! Bei so bewandten Umständen ist ודורש אל המתי' nicht nur keine Sünde, sondern ein — Verdienst.

Hamburg, am 1. Juli 1851.

Dr. G. SALOMON.

19. Dem Wunsche, dass dieses Unternehmen im vollen beabsichtigten Umfange gedeihe, füge ich meine Subscription auf ein Exemplar hinzu.

Magdeburg, 7. Juli 1851.

Dr. LUDWIG PHILIPPSOHN.

20. Mit der Stiftung des Vereins zur Herausgabe jüdischer Werke, der in London zusammengetreten, ist der jüdischen Wissenschaft ein Asyl gegründet. Hoffentlich wird der Gedanke an sich bedeutsam genug erscheinen, um auch die Theilnahme derjenigen unter unsern Glaubensgenossen sich zu gewinnen, die nicht selbst die Pflege jüdischer Literatur sich zur Aufgabe gemacht, der geringste Tribut, den ein ehrwürdiges, von Denkmalen geistiger Betriebsamkeit reiches Alterthum von der Nachwelt fordern darf, ist wohl der, dass diese nicht mit den Mitteln karge, durch die es möglich wird, jene dem Mo-

serst lobenswerthe Unternehmen möge die gehörige Unterstützung finden.

Wien den 9 ten September 1851.

Prof. Dr. GOLDENTHAL.

37. Für die k. k. Bibliothek auf ein Exemplar subscribirt,

FHR. VON MÜNCH, Hofrath.

38) מה נכבד היום נהגלות נגלות כבוד ישראל לעיני כל העמים. מה נכבד היום אם יצאו ספרי הקדמוני' לאור אשר היו לעינים לאנשי דורם ולדורות אחרים כעת העיר ד' לב חברת נגידים והכמים בארץ ברישניא אשר שם חברת מעוררי ישנים יעלה על ראשם להוציא לאור אחד אחד ספרי הקדמונים ויד כל אדם ביקר לחתום בו כעת יאמר ליעקוב: גם לך הכמי' ונגוני' ככל העמים ללשונות' בארצותם' בהפץ לב אני חבר לחברה הוא' ואחאח' שמי לקחת ספר אחד מכל הספר' הנדפס' במחיר אשר יושע עליו. וויען ש'ו' אלו חר'א לפ'ק.

יהודה המכונה ליב דוקעס איש פרסבורג.

39) גם אנוכי אהיה נאחד מן החומכים את חברת מעוררי ישנים ומקבל עלי לקח בכסף מלא את כל אשר יצא מתחת המכבש ע'ו' המעוררים הנזכרים. זלמן בן מו'ה נאמטליב ו' כוכב טוב נב'ת שטערן

Wien, 14 September 1851.

S. G. STERN.

40) נדרשתי לאשר שאלוני ולאשר בקשוני נמצאתי בחרות לבב להיות חבר לשחרוי הסוב והתשייה ולבוא לעזרת ה' בגבורים ה'ה' חברת מעוררי ישנים בעיר רנתי לאנדאן. ולקחת מכל אשר יצא בדפוס איה'ש. ויהי נועם ד' עליהם ומעשה ידיהם יכונן.

מענדל בר'מ שטערן

Wien, 14 Sept. 1851.

M. E. STERN.

41) אך טוב לישראל. משרה הפץ חברת מעוררי ישנים. כי ספרי הקדמונים המה מחוקקים מדעת וקונים. ודוקה על חבר' וקנים שלא יוצאו מתחת ידם דברים שאינם מתוקנים. לכן גם אנכי אהיה אחד מן המגויים לקחת הספרים אשר יודפסו במחיר אשר יושע עליהם. אור ליום ב' נצבים חר'א לפ'ק בעיר מלוכה ווינא

דוב בערוש מייולש האב"ד קרקא יע"א מתגורר בעיר הנ"ל

BAER MEISELS, Rabbiner.

42. Mit der grössten Bereitwilligkeit schliesse ich mich diesem verdienstlichen Unternehmen an, und würde es mich herzlich freuen, wenn ich mich demselben auch sonst wie förderlich zeigen könnte. Ich übernehme ein Exemplar.

Wien, d. 15 September 1851.

MANHEIMER, Prediger.

43) כעת יאמר ליעקב מה פעל אל פעלי הדוכמי' הקדמונים בימי קדם. ע'ו' התעוררות אשר העיר ה' אה לב חברת נגידים ונגונים אשר בשם חברת מעוררי ישנ' יכונה ועתה גם אני אהיה חבר לחברי'. ואחתום שמי לקחת ספר אחד מכל הספרים אשר ידפסו. במחיר אשר יושע עליו. וויען ה'ו' אלו שוש אשיש לפ'ק

ישראל קנעפפלאמאכער

מוכרי ספרים בהנות ערל'ס ש'מיר.

44. Freudig begrüße ich die Aussicht, durch welche uns das Erscheinen wichtiger Werke des mittelalterlichen jüdischen Schriftthums verheissen wird; möge dem Unternehmen die ihm gebührende Er-muthigung zu Theil werden! Der Erwerb dieser Schriften sowie die Förderung des Unternehmens ist für mich eine Pflicht. Ich subscribere daher auf ein Exemplar.

Breslau, 18 September 1851.

Dr. ABRAHAM GERGER.

Rabbiner der hies. Israeliten-Gemeinde.

45. Auch ich subscribere mit Vergnügen auf dieses höchst interessante Werk und wünsche dem Unternehmen den glücklichsten Erfolg.

Breslau, d. 19 t. September 1851.

Dr. C. S. GÜNSBURG.

46. Mit Vergnügen subscribere ich auf die Werke der Hebräisch Antiquarischen Gesellschaft.

Breslau, 21 September, 1851.

M. F. CARO.

47. Dem Verein für Herausgabe hebr. Werke aus den vergangenen Zeiten das beste Gedeihen wünschend, für den hies. jüd. Leher- u. Leseverein.

Breslau, 21 September, 1851.

Dr. M. A. LEVY,

Erster Religionslehrer.

48. Auf ein Exemplar der im Prospectus verzeichneten hebräischen Werke subscribirt.

Breslau, d. 21 September, 1851.

Dr. E. F. MAGNUS.

49) יורדי ים באניות. ילכו אל ארץ מרחקים. לרשת גבעות הנשא' אשר עפרות וזה להם ולחצו' כסף. בצורות יאורים יבקעו יהפנו משרש הרים לחפור ולהשש אוצרות כסף ומכמי זהב. גם ירדו חדומות לשאוב פנינים. הלא ברבות זהב כסף ופנינים יגיע ערכם יקרותיהם [ועלמעהייש] הוא משכס. אם ירדו ופרוצו יאברו ערכם. איכה ועם אז הכסף, ישא הכתם. לאשם ותדו נחשבו (מ'א' א' כ'א) אך נחמד' מזהב ומפו הזכמת חרות אל הו'. כסף לא ישקל מחירה וכל חפצים לא ישונו בה. מאוח ואלפים שנים עברו חלפו והלכו למו'. וספרי הקדמונים יתמידו אין הליפות להם, ספרי הרמב"ם ורבינו סעריה גאון (וכדומה להם) לא ישנו את מעמם וריחם לא נמר'. ספרים הרבה אין קץ חברו חכמים ונגונים אין מספר. מומיניהם עד עתה. אך בכל זאת דברי הראשונים עומדים וישורשו נרבונות וכמסמרות נפועים. דור לדור ישבה מעשיה'. תויהם לזכרון עול'. קראו בשמות' עלו ארמות'.

אבל אהה. שארית מכתביהם שמון במחבא אוצרות הספרים (ביבליאשעק) נעלמו'. לא ימצאו במשכנות השואפ' לדעת חכמה ולהבין אמרי בינה. נשחחו רלו' נעו. החבאו בהדרי בתי עקרי הספרים בין אנבי חשך ופאל' ומי יוציא מתעלומה אור. נפשו קוו למו. ישחוחו ויערוגו. ומי ישקיש המיתהוקן. אכן לא אלמן ישראל. הנה נבוני זמנינו מקרוב באו. נועצו לב יחידו לתת שלוחים אל ערי הממלכות. צירים אל קריות עליוה. בהם קבוצות כתבי יד מספרי הראשונים לא יחשכו כל תלאה, ישקצו כל עמל, ולכל חכליה יחקורו. לא ישקשו. לא ישליו. ולא ינודו עד השיגו מאוינו. עד מלאו חפצנו, אחינו בית ישראל באה הצפירה הבוקר אור, בל יאמר עוד קשון יעקב ודל ישנם מקבצים את קדמוניות חכמינו עוד יאסרו בעמים. הלא עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה. התאורו בני עמי. כי פועל רם ונשגב פועל בימיכם, אל ירפו ידיכם מלתמכו, כי בגלל הרבה הזה יבך ה' אותנו בכל אשר נעשה ותזל השנה וברכותיה, ולאות ולפלות אחרום שמי לקחת ספר אחד כאשר יצא ממכתב הדפוס, וגם בפעם הואה קבלתי ספר ונתתי כסף מחירו, ברעסלויא יום ב' ב"ה אלול הר"א לפ"ק.

M. B. FRIEDENTHAL.

50. Auf ein aus 50 Bogen bestehendes Exemplar nach den bekannten Bedingungen, zeichnet,

Breslau, 22 September, 1851.

M. EHRLICH.

51. Ich unterzeichne ebenfalls auf ein Exemplar der in Prospectus namhaft gemachten Werke.

Breslau, d. 23 September 1851.

Dr. MIDDELDORPF.

52. Ich unterzeichne gleichfalls auf ein Exemplar.

Breslau, d. 23 September 1851.

Prof. MOVERS.

53) אף אנכי אקבל בלי נדר מאה התורה מעוררי שנים הספר' הנדפס' מהם לפי הרשימה חמשים בויגין לכל שנה. ואסלק מחירים כפי אשר יושח מהם. יום ב' א' תשרי הר"ב לפ"ק פה לייפציג. אלכסנדר ביק מבראד'.

54) גם עלי לקחת מאה התורה מעוררי שנים הספרים אשר יוצאו לאור בכל שנה ואחן כסף מחירם כאשר יושח עליהם. יום ב' א' צום השביעי הר"ב פה לייפציג בשם הגביר ר' מאיר קאליר. צבי מנהם פינילש.

55) גם אנכי באתי עה"ה לקבל מן הספרים בכל עת שיצאו ממכתב הדפוס נדר השלומי מחירים. ולהאיה באתי עה"ה היום יום ב' א' צום גדליהו שנה ברית פה לייפציג.

נאום אברהם פריידברג

ABRAHAM M. FREIDBERG.

56) הגם הלום ראיתי אחרי רבים וכן שלמים ראשי וצויני ישראל עומדים צפופים ומשחחחים רוחים לבוא על החתום בתורה מעוררי שנים, אמרתי מי ראה אלו יוצאים ולא יצא להרכיב חכמה ולהאיריה בתתי לכסף מוצא. אמנם צעיר אנכי בצעירים לא מזה ולא בן מזה כמעט נודע בשערים' שמי ווכרי הנה. בריססעל בין כסא ולעשור לפ"ק,

הירש זומרהויוען

57) ב"ה לבי ובשרי דיננו וכליותי גיל תהגורנה. לראוח כי קמו אנשי חיל בתורה וחכמה לחגור

החדשה, להציב יד לספרי אנשי שם אשר מעולם
 לעורר בקול דופק מעשי ישני עפר הקדושים אשר
 בארץ החיים. ולהוציאם מסתר מסגורתם לאמר
 לאסורי ספריהם. צאו. ולאשר בהשגת אוצרי
 המדינות מסכתב ייחם, הגלו. להשקות מים
 חיים הנובעים ממקור קדש מבאר הפרו גדולינו
 הקדמונים. לכן בכל חפצי אחאה גם אנכי
 לשתות מים טהורים מבור בית להם יהודה. ובכל
 לבי אסתפח בחברתם לאמר לדבק כי טוב הוא
 לעינים ונחמר להשכיל לאנל מפנים ולשבוע משובם
 פרי קדש הלולים לה'. כה דברי החותם בעד
 חברת הועלת * פה אמסטרדם בחרש השביעי
 בחר'א' לאף הששי ליצירה.

נבריאל פאלק

58. *Paris, 16, Rue des quatre-ils
 (Marais), le 30 Janvier 1862.*

MONSIEUR — Je me fais un plaisir de
 vous exprimer les vœux que je forme pour
 la réussite de la HEBREW ANTIQUA-
 RIAN SOCIETY; et je vous autorise à
 joindre mon nom à la liste des approba-
 teurs de cette société que vous allez pub-
 lier. J'ai l'honneur de vous saluer avec
 empressement,

S. CAHEN,
 Redacteur des Archives Israelites,
 &c. &c.

à M. Filipowski
 à Londres.

BESTELLUNGEN WERDEN ANGENOMMEN IN

Leipzig ... bei K. F. Köhler, Haupt-
 Commissionär.
 Berlin Asher & Comp.
 Brünn C. Winicker.
 Breslau Max & Comp. — J. U.
 Kern.
 Danzig S. Anhuth.
 Dorpat E. J. Karow.
 Frankfurta. M. M. L. St. Goar.
 Göttingen Dietrich'sche Buch-
 handlung.
 Hannover Helwing'sche Hof-
 buchhandlung.
 Hamburg B. S. Berendsohn.
 Jassy A. Hennig.
 Königsberg ... Borntäger'sche Buch-
 handlung.
 Krakau D. E. Friedlein.
 Krotoschin B. Behrend.
 Mailand Tendler & Comp.
 Mitau G. A. Reyher.
 Moskau M. Arlt. — J. Deubner.
 München G. Franz.
 Nürnberg Korn'sche Buchhand-
 lung.
 Olmütz E. Hölzel.

Odessa ... bei L. Rudolph.
 Paris A. Franck.
 Pesth H. Geibel.
 Petersburg ... Eggers & Comp. — H.
 Schmitzdorff.
 Posen J. J. Heine.
 Prag K. Andre. — Fr. Ehr-
 lich.
 Pressburg C. F. Wigand.
 Riga J. Deubner. — E. Göt-
 schel.
 Reval Kluge & Ströhm.
 Stettin Nicolai'sche Buchhdlg.
 — L. Saunier.
 Strassburg ... Treuttel & Würtz.
 Triest Saraval's Buchhand-
 lung.
 Tübingen Laupp'sche Buchhand-
 lung. — Fues.
 Venedig H. Münster.
 Warschau R. Friedlein. — H.
 Natanson.
 Wien Braumüller. — Gerold
 & Sohn.
 Wilna Th. Glücksberg. — J.
 A. Benjacob.